

اطلس ایران قدیم

ATLAS OF OLD IRAN

BY REZA SHIRAZIAN

پژوهش و تدوین
رضا شیرازیان

با مشارکت اسنادی

موسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران

مرکز اسناد و تاریخ دیپلماسی
جمهوری اسلامی ایران

موسسه جغرافیایی و کار توگرافی کیتاشناسی

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

موسسه جغرافیایی و کار توگرافی کیتاشناسی

همکاران

محمد معالج، سیروس محسنین (مشاوران عالی)

مسعود تاره (همکار پژوهشی، مشاور علمی)

مجید عبدالمین (استنساخ و تاریخ گذاری نقشه مسیر سفر محمدشاه)

آزاده معالج (مدیر چاپ و تولید)

سیما طایفه (استخراج عناوین مکانی)

علی حقیقی (بازسازی تصاویر)

جونکو تانیگوچی، گلاره مرادی (ترجمه)

سرشناسه: شیرازیان، رضا، ۱۳۵۴ -

عنوان و نام پدیدآور: اطلس ایران قدیم = Atlas of Old Iran / رضا شیرازیان.

مشخصات نشر: تهران: دستان، ۱۳۹۸.

مشخصات ظاهری: ۳۲۰ ص: مصور (رنگی): ۲۴ × ۳۴ س.م.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۹۷۱-۰۶-۷

وضعیت فهرست نویسی: فیا

موضوع: ایران -- نقشه ها

موضوع: Iran -- Maps

موضوع: ایران -- جغرافیای تاریخی -- نقشه ها

موضوع: Iran -- Historical geography -- Maps

موضوع: ایران -- تاریخ -- قاجاریان. ۱۱ - ۱۲۴۴ ق.

موضوع: ایران -- تاریخ -- پهلوی. ۱۳۰۱ - ۱۳۵۷

موضوع: Iran -- History -- Qajars, 1779 - 1925

موضوع: Iran -- History -- Pahlavi, 1925 - 1978

رده بندی کنگره: ۱۳۹۷ ۵۷ الف ۹ ش ۲۲۹۵ G

رده بندی دیویی: ۹۱۲/۵۵۱۲۲۲

شماره کتابشناسی: ۵۱۲۲۰۲۱

انتشارات دستان

اطلس ایران قدیم

پژوهش و نگارش: رضا شیرازیان

طراحی گرافیک: علی حقیقی

صفحه آرای: رضا شیرازیان

چاپ اول: ۱۳۹۸

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

چاپ و تولید: چاپ ایمانه

لیتوگرافی: فرآیند گویا

صحافی: علی

تلفن پخش: ۸۸۸۹۱۲۰۲

نظرات و پیشنهادات: r_shirazian@yahoo.com

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۹۷۱-۰۶-۷

ISBN: 978-600-2971-06-7

Tehran Office :

Reza Shirazian, +982188891202, r_shirazian@yahoo.com

www.Irannegari.com

Sales Representative in America & Australia :

Ms. Elaheh Moalej, e.moalej@yahoo.ca, Vancouver, CA.

Sales Representative in Asia & Europe :

Ms. Shirin Shirazian, Shirin_Shirazian@yahoo.com, Paris, FR.2

الگوی حفاظت پیشگیرانه

۹۸۰۶ - ۱۵ - ۰۴

کتاب راهنما

حق چاپ و نشر این کتاب متعلق به نگارنده است.

- ۳ نقشه مملکت ایران، ۱۲۶۶ق.
- ۶ نقشه مملکت ایران، ۱۲۶۷ق.
- ۹ نقشه تمام ممالک محروسه دولت علیه ایران، ۱۲۸۶ق.
- ۲۸ نقشه پست‌خانه‌های ممالک محروسه ایران، ۱۲۹۵ق.
- ۳۴ نقشه پرشیا، افغانستان و بلوچستان، ۱۳۰۸ق.
- ۳۷ نقشه تمام ممالک محروسه دولت علیه ایران، ۱۳۱۴ق.
- ۳۹ نقشه مملکت ایران، ۱۳۱۶ق.
- ۴۱ نقشه مملکت محروسه دولت علیه ایران، ۱۳۱۷ق.
- ۶۷ نقشه ایران، مُشتمل بر پُست‌خانها، ۱۳۲۴ق.
- ۸۲ نقشه خطوط تلگراف مملکت ایران، ۱۳۲۴ق.
- ۸۱ نقشه ممالک محروسه دولت مشروطه مستقله ایران، ۱۳۲۵ق.
- ۸۷ نقشه منتظم مملکت ایران، اواخر قاجاریه (پس از سال ۱۳۲۵ق.).
- ۱۰۰ نقشه ایران، ۱۳۳۶ق.
- ۱۱۲ نقشه جغرافیا و راه‌های ایران، ۱۳۹۶ش.
- ۱۱۴ نقشه وضع قاجار ارتش ایران، ۱۳۰۴ش.

کتاب اطلس ایران قدیم حاوی ۴۵ نقشه عمومی و موضوعی ایران است که از دو بخش قاجار و پهلوی، یک پیوست و یک فهرست اعلام تشکیل شده است. در مجموع ۱۸ نقشه مربوط به دوران قاجار و ۲۷ نقشه مربوط به دوران پهلوی است. مشخصات کلی نقشه‌ها شامل عنوان نقشه، تهیه‌کننده و ترسیم‌کننده، سال و مقیاس نقشه استخراج شده و در اغلب موارد توضیحات حاشیه و علائم نقشه نیز استخراج و ارائه شده است. در مجموع ۱۲ نقشه بزرگ از این مجموعه با جزئیات کامل منتشر شده و عناوین جغرافیای مندرج بر آن‌ها نیز قرائت و در فهرست اعلام آمده است. برای اطلاعات بیشتر در خصوص این کتاب و همچنین سایر محصولات پژوهش ایران‌نگاری می‌توانید به نشانی: www.irannegari.com مراجعه فرمایید.

۱۱۷ نقشه‌های ایران در دوران پهلوی

۲۶۷ نقشه‌های مسیر

۱۱۹ نقشه ایران، ۱۳۰۴ش.

۱۲۵ نقشه مفصل ایران (۱ : ۲,۰۰۰,۰۰۰)، ۱۳۰۹ش.

۱۲۹ نقشه ایران، پهلوی اول پیش از تقسیمات استانی ۱۳۱۶ش.

۱۴۸ نقشه وضعیت خطوط طُرُق و شوارع ایران، ۱۳۱۶ش.

۱۵۱ نقشه ایران (قطعه رشت)، ۱۳۲۲ش.

۱۵۳ نقشه ایران (قطعه شماره ۱)، ۱۳۲۰ش.

۱۵۸ نقشه ایران، ۱۳۲۴ش.

۱۶۱ نقشه ایران (۱ : ۳,۰۰۰,۰۰۰)

۱۷۱ نقشه کشور شاهنشاهی ایران، ۱۳۲۹ش.

۱۸۶ نقشه عمومی ایران، ۱۳۳۲ش

۱۸۹ نقشه ایران (قطعه قزوین)، ۱۳۳۲ش.

۱۹۲ نقشه عمومی و مفصل کشور ایران، ۱۳۳۵ش.

۱۹۴ نقشه راه‌های ایران، ۱۳۳۸ش.

۱۹۷ نقشه ایران، ۱۳۴۰ش.

۲۱۰ نقشه ایران (سیاسی)، ۱۳۴۰ش.

۲۱۲ نقشه ایران (اقتصادی)، ۱۳۴۰ش.

۲۱۵ نقشه ایران (قطعه تهران)، ۱۳۴۱ش.

۲۱۹ نقشه کشور شاهنشاهی ایران (قطعه کرمان)، ۱۳۴۴ش.

۲۲۲ نقشه کشور شاهنشاهی ایران، ۱۳۴۵ش.

۲۲۶ نقشه تقسیمات کشوری ایران، ۱۳۴۵ش.

۲۲۹ نقشه کشور شاهنشاهی ایران (برگ الف)، ۱۳۴۶ش.

۲۳۳ نقشه ایران (برگ شماره ۲ - سری K۳۰۲)، ۱۳۴۸ش.

۲۳۷ نقشه ایران (سری ک ۲۵۲)، ۱۳۴۹ش.

۲۴۸ نقشه راهنمای گردشگری ایران، ۱۳۵۱ش.

۲۵۰ نقشه راه‌های ایران، ۱۳۵۲ش.

۲۵۳ نقشه شبکه راه آهن ایران، ۱۳۵۴ش.

۲۶۳ نقشه ظرفیت‌های خاکی، گیاهی و جنگلی ایران، ۱۳۵۵ش.

۲۶۹ نقشه مسیر سفر محمدشاه قاجار از دارالخلافه طهران

به قصد تنبیه ترکمانان گرگان، ۱۲۵۲ق.

۲۸۱ نقشه عرض راه از دارالخلافه تهران به شمال غرب ایران، ۱۲۹۹ق.

۲۸۶ نقشه عرض راه عراق و بروجرد و نهاوند و ملایر و توسرکان

ناصرالدین شاه، ۱۳۰۹ق.

۲۸۹ فهرست تصاویر

۲۹۳ م'۴۱

توضیح: نظر به اینکه نقشه‌های ارائه شده در این مجلد نقشه‌های رسمی کشور و رقومی نیستند، از این نظر فاقد هرگونه ارجاع حقوقی بوده و استناد به حدود و اسامی مندرج به آن‌ها صرفاً جنبه پژوهشی دارد.

سخن نگارنده

شکل کشور، شهر یا منطقه و همچنین ابعاد و نسبت قرارگیری هر یک از اجزای آنها، در نقشه‌ها ترسیم شده و به این طریق امکان فهم نسبت‌های ارتباطی یا موضوعی به‌گونه تصویری، برای ما فراهم می‌شود. بنابراین نقشه پایه شناخت جغرافیایی هر محدوده‌ای است و دو عامل زیرساختی زمان و مکان را به هم پیوند می‌دهد، تا سایر اطلاعات بر این دو پایه قرار گیرند. شناسایی، بررسی و معرفی نقشه‌های سراسری قدیم ایران از جهات گوناگون ارزشمند است. این نقشه‌ها علاوه بر نشان‌دادن مناسبات اقتصادی، سیاسی و حکومتی کلان دوره خود، بستری برای برپایی هر نوع شناخت جغرافیایی و تاریخی ادوار مختلف هستند.

علاوه بر مقالات پراکنده در موضوع نقشه‌های قدیم ایران، تاکنون چند کتاب مهم نیز در این زمینه منتشر شده است: کتاب نقشه‌های تاریخی و باستانی ایران - کوشش زنده‌یاد عباس سحاب توسط موسسه سحاب (۱۳۵۵)، دو کتاب نقشه‌های عمومی پرشیا و نقشه‌های ویژه پرشیا به کوشش پژوهشگر برجسته سیروس علائی، توسط انتشارات بریل (۲۰۰۵ و ۲۰۰۹) و نهایتاً کتاب وصف ایران و مناطق آن در برخی نقشه‌های دوره اسلامی به کوشش پژوهشگر ارجمند امیرھوشنگ انوری توسط بنیاد ایران‌شناسی (۱۳۹۰)، که هر یک با رویکرد و بازه زمانی متفاوت به بررسی و معرفی نقشه‌های سراسری ایران قدیم پرداخته‌اند.

اما در پروژه ایران‌نگاری قرار است به شیوه دیگری پاسخگوی نیاز مخاطبان باشیم: نخست اولویت بخشیدن به گذشته نزدیک است تا کاربرد نقشه‌ها را در زمینه‌های گوناگون زندگی روزمره تبیین نماید. از این رو دوره‌های قاجار و پهلوی هدف اصلی این پروژه هستند. دوم توجه ویژه به آثار نقشه‌برداران و نقشه‌نگاران ایرانی است. به همین خاطر تأکید ویژه‌ای بر شناسایی و انتشار کارهای ایرانی می‌شود. اما ویژگی مهم‌تر پروژه ایران‌نگاری تلاش برای انتشار کامل نقشه‌ها و عناوین مکانی مندرج بر آنهاست، چنانکه در اغلب موارد مخاطبان را از مراجعه به کتابخانه‌ها و مراکز اسنادی متعدد بی‌نیاز می‌سازد و یافتن اماکن روی نقشه‌ها را نیز تسهیل می‌کند. با این نگرش تاکنون دو کتاب اطلس ایران قدیم (۱۳۹۴) و تهران‌نگاری - بانک نقشه‌ها و عناوین مکانی تهران قدیم (۱۳۹۶) منتشر شده و موفقیت کاربردی آن به اثبات رسیده است. امیدوارم این مجموعه مورد استفاده و علاقه ایران‌دوستان قرار گیرد و قدمی برای فهرست‌نویسی و انتشار نقشه‌های بیشتر از ایران باشد. این مجموعه به لطف و همکاری مراکز اسنادی، مؤسسات حامی، کارشناسان، علاقمندان و همکاران بسیار عزیزم تهیه و تدوین شده است و مسئولیت خطاها و کاستی‌های آن با اینجانب است.

رضا شیرازیان

تهران - فروردین ۱۳۹۸